

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Κύκλος Ποιότητας Ζωής

ΠΟΡΙΣΜΑ

(ΝΟΜΟΣ 2477/1997 “Συνήγορος του Πολίτη και Σώμα Ελεγκτών-Επιθεωρητών Δημόσιας Διοίκησης” Άρθρο 4, Παράγραφος 6)

[ΑΡ. ΠΡΩΤ. ΑΝΑΦΟΡΑΣ 1114/20-11-98 & 894/9.2.99]

Θέμα:

ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΚΟΚΚΑΡΙ ΣΑΜΟΥ

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: Γιάννης Μιχαήλ
Επιστήμονες: Κωνσταντίνος Αντωνιάδης, Αποστόλης Παπατόλιας,
Μαρία Ψαλτάκη

ΜΑΪΟΣ 2000

ΠΟΡΙΣΜΑ

*(ΝΟΜΟΣ 2477/97 “ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΚΑΙ
ΣΩΜΑ ΕΛΕΓΚΤΩΝ-ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ”
ΑΡΘΡΟ 4, ΠΑΡ. 6)*

ΘΕΜΑ:

ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΚΟΚΚΑΡΙ ΣΑΜΟΥ

(ΑΡ. ΠΡΩΤ. ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ 1114/20-11-98 & 894/9.2.99)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	ΣΕΛ.
1. ΙΣΤΟΡΙΚΟ.....	4
2. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ.....	6
3. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	13
3.1 Περί διευθέτησης και ρύθμισης της ροής των υδάτων.....	13
3.2 Το δικαίωμα στην πληροφόρηση σε θέματα περιβάλλοντος (Νόμος 1650/86, ΟΔΗΓΙΑ 90/313 ΕΟΚ, ΚΥΑ 77921/1440/1995).....	13
3.3 Παρακολούθηση και έλεγχος για την προστασία της ποιότητας του περιβάλλοντος.....	15
4. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.....	17
4.1 Απόφαση του ΣτΕ σχετικά με τη διευθέτηση του εν λόγω χειμάρρου.....	17
4.2 Υποχρέωση της διοίκησης για τη φιλικότερη προς το περιβάλλον επίλυση του θέματος.....	18
4.3 Παράλειψη της διοίκησης να λάβει τα αναγκαία μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος.....	19
5. ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΧΕΙΜΑΡΡΩΝ.....	21
6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	23
7. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	26

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

Πολίτες από την περιοχή του Κοκκαρίου Σάμου, κατέθεσαν στο Συνήγορο του Πολίτη (ΣΤΠ) αναφορά, στην οποία επισημαίνουν ότι τόσο η Νομαρχία όσο και η ΔΕΗ δεν εφήρμοσαν, ως όφειλαν, την υπ' αριθ. 4577/1998 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣΤΕ) με αντικείμενο τη διευθέτηση και επίχωση χειμάρρου εντός οικοπέδου της ΔΕΗ. Με την ανωτέρω αναφορά οι πολίτες ζητούν τη μεσολάβηση του ΣΤΠ ώστε να σταματήσουν οι ρυπογόνες δραστηριότητες του εργοστασίου, ενώ παράλληλα επισημαίνουν την έλλειψη των μηχανισμών περιβαλλοντικής πληροφόρησης και παρακολούθησης που επιτάσσει το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο και την συνακόλουθη απουσία τεκμηριωμένων στοιχείων και δεδομένων σχετικών με την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος.

Ο ΣΤΠ, μετά από τη νομική και ουσιαστική διερεύνηση της υπόθεσης, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η μη εφαρμογή της απόφασης του ΣΤΕ, η επίχωση και διευθέτηση του χειμάρρου, η μη τήρηση των προβλεπόμενων από το νόμο διαδικασιών καθώς και η αδυναμία χορήγησης στοιχείων σχετικά με τις υφιστάμενες περιβαλλοντικές συνθήκες συνιστούν πράξεις κακοδιοίκησης.

Ο ΣΤΠ, ασκώντας τη διαμεσολαβητική του αποστολή ήλθε σε επαφή με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς με σκοπό την ανταλλαγή απόψεων, την αναζήτηση άμεσων λύσεων και τη συναγωγή πρακτικών συμπερασμάτων προκειμένου να αρθούν τα φαινόμενα κακοδιοίκησης.

Μέχρι την ολοκλήρωση του Πορίσματος η διοίκηση δεν είχε αντιμετωπίσει τα εν λόγω θέματα σύμφωνα με τις προτάσεις του ΣΤΠ και δεν είχε συνδράμει ουσιαστικά τις διαμεσολαβητικές πρωτοβουλίες του ΣΤΠ.

1. ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Στις 20-11-98 και 9.2.99 ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣΤΠ) έλαβε αναφορές πολιτών από την περιοχή της νήσου Σάμου που αφορούν τη λειτουργία του Αυτόνομου Σταθμού Παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος (εφεξής Α.Σ.Π.) στο Κοκκάρι Σάμου. Συγκεκριμένα καταγγέλλεται ότι:

- Ο οικισμός του Κοκκαρίου αποτελεί παραδοσιακό οικισμό με το από 29.8-12.9.80 Π.Δ. (ΦΕΚ 510 Δ').
- Η λειτουργία του Α.Σ.Π. έχει υποβαθμίσει περιβαλλοντικά την περιοχή και την ποιότητα ζωής των κατοίκων. Η υποβάθμιση οφείλεται στην ατμοσφαιρική ρύπανση (εκπομπές καπνού που κατευθύνεται προς τον παρακείμενο οικισμό), οπτική όχληση, θόρυβος, δονήσεις, ρύπανση του εδάφους και των νερών, διοχέτευση αποβλήτων στη θάλασσα, ρύπανση από διαρροή καυσίμων καθώς και στην εμφάνιση πετρελαιοκηλίδων στη θάλασσα της τουριστικής περιοχής του Κοκκαρίου.
- Ο Α.Σ.Π. δεν διαθέτει τις νόμιμες άδειες ίδρυσης και λειτουργίας.
- Σε μια προσπάθεια νομιμοποίησης των κτιρίων του Α.Σ.Π. εγκρίθηκε τοπικό ρυμοτομικό σχέδιο για την ανέγερση ειδικών κτιρίων της ΔΕΗ (υπ. αρ. 2339/27.5.85 απόφαση του Νομάρχη Σάμου, εκδοθείσα βάσει του τροποποιημένου άρθρου 26 Ν. 1337/83)
- Οι εγκαταστάσεις της Δ.Ε.Η βρίσκονται μόλις λίγα μέτρα από την κοίτη του χειμάρρου, παρ' ότι στο χωροταξικό σχέδιο της Σάμου προβλέπεται ότι καμία εγκατάσταση δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί σε απόσταση 70 μέτρων από χειμάρρους ή ρέματα.
- Η Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών Ν.Α. Σάμου ενέκρινε μελέτη για την επίχωση χειμάρρου, διερχόμενου από το οικόπεδο της ΔΕΗ, και τη διαμόρφωση νέας κοίτης προκειμένου να εκτελεστούν εργασίες επέκτασης του Α.Σ.Π. (αποφ. 2306/10.10.94) χωρίς προέγκριση χωροθέτησης και έγκριση περιβαλλοντικών όρων. Η εκτέλεση της απόφασης αυτής ανεστάλη, κατ' αρχάς, με την υπ' αρ. 805/96 απόφαση της Επιτροπής Αναστολών του Συμβουλίου της Επικρατείας και, εν τέλει, ακυρώθηκε με την υπ' αρ. 4577/98 απόφαση του ανωτέρου δικαστηρίου.
- Η Δ.Ε.Η. συνέχιζε τις εργασίες επίχωσης του χειμάρρου μολονότι τελούσε σε γνώση της υπ' αρ. 805/96 απόφασης περί αναστολής εκτέλεσης.

- Η ΔΕΗ συνέχιζε τις ανωτέρω εργασίες, παρότι η αίτηση ακύρωσης της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων του Α.Σ.Π. εκκρεμούσε ενώπιον του ΣΤΕ.

Ο ΣΤΠ στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του (Ν. 2477/97) ανέλαβε τη διερεύνηση της παραπάνω υπόθεσης και ήλθε σε επαφή τόσο με τις αρμόδιες υπηρεσίες της ΔΕΗ, της Νομαρχίας και του ΥΠΕΧΩΔΕ όσο και με τους ενδιαφερόμενους πολίτες με σκοπό τη συλλογή πληροφοριών για την όσο το δυνατόν πληρέστερη διερεύνηση του θέματος.

2. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

- Ο ΣΤΠ με το από 12-01-99 έγγραφο του προς το Διευθυντή Περιφέρειας Νήσων της ΔΕΗ, ζήτησε να ενημερωθεί, το συντομότερο δυνατόν, για την ύπαρξη ή μη Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Μ.Π.Ε) σχετικά με τη λειτουργία τόσο του υφιστάμενου σταθμού, όσο και αυτού που τελεί υπό κατασκευή (επέκταση του υπάρχοντος). Παράλληλα, ζήτησε να ενημερωθεί για τα μέτρα πρόληψης, παρακολούθησης, και αντιμετώπισης – θεραπείας των πιθανών προβλημάτων ρύπανσης που προέρχονται από το σύνολο των λειτουργιών του σταθμού (στο έδαφος, τα υπόγεια νερά, την ατμόσφαιρα, το θαλάσσιο περιβάλλον, καθώς και τη χλωρίδα και πανίδα της περιοχής). Τέλος, απηύθυνε έκκληση ώστε να προστατευθεί η περιοχή από οποιαδήποτε μελλοντική ρύπανση και να θεραπευθούν τα διαπιστωμένα προβλήματα.
- Στο υπ' αρ. 50222/25.1.99 απαντητικό έγγραφό της προς το ΣΤΠ, η ΔΕΗ υποστηρίζει ότι: α) Έχει εκπονήσει Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για τον Α.Σ.Π. με την επιστημονική υποστήριξη του Τμήματος Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου Αιγαίου ενώ στην απόφαση των Περιβαλλοντικών Όρων (ΠΟ) λειτουργίας συμπεριλαμβάνεται και η επέκταση του σταθμού σε μονάδα 12,28 MW β) Η μελέτη για τη διάθεση υγρών βιομηχανικών αποβλήτων υπεβλήθη στην αρμόδια Νομαρχία Σάμου (Ν.Α.), η οποία με την υπ' αρ. ΥΓ 1522/3.11.97 απόφασή της γνωμοδότησε θετικά για τη μελέτη, ενώ το

έργο της επεξεργασίας και διάθεσης υγρών αποβλήτων βρίσκεται στο στάδιο της κατασκευής, γ) Για τις εκπομπές των αερίων ρύπων έχει υπογραφεί σύμβαση από τη ΔΕΗ για την κατασκευή τριών υψηλών καμινάδων, δ) Για τη μείωση του θορύβου στις ήδη εγκατεστημένες μονάδες έχει υπογραφεί σύμβαση από τη ΔΕΗ για την τοποθέτηση ηχομονωτών στην είσοδο του αέρα δύο μονάδων, ε) Για την αισθητική αναβάθμιση του περιβάλλοντος χώρου του σταθμού έχει ήδη αρχίσει η δενδροφύτευση των νοτίων και ανατολικών ορίων του σταθμού.

- Σε συνάντηση των επιστημόνων του Συνηγόρου του Πολίτη στις 10.2.99 με την υπεύθυνη υπάλληλο της ΔΕΗ, συζητήθηκαν οι απόψεις που είχαν εκφραστεί στην παραπάνω επιστολή και εξετάστηκε ο φάκελος του Α.Σ.Π. Παράλληλα ζητήθηκαν στοιχεία για την εκτίμηση των υφιστάμενων περιβαλλοντικών συνθηκών.
- Στις 18-02-99, ο ΣτΠ απηύθυνε νέο έγγραφο προς το Διευθυντή Περιφέρειας Νήσων της ΔΕΗ και το Νομάρχη Σάμου ζητώντας να ενημερωθεί εγγράφως για τα παρακάτω ζητήματα, εντός ορισμένης προθεσμίας:
 - α) Για ποιο λόγο δεν εφαρμόστηκαν οι αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας και ποιος ανέλαβε την ευθύνη της συνέχειας των εργασιών εκτροπής και επίχωσης του χειμάρρου.
 - β) Για ποιο λόγο δεν παρενέβησαν οι υπηρεσίες της Νομαρχίας ώστε να σταματήσουν άμεσα οι εργασίες διευθέτησης του χειμάρρου.
 - γ) Ποιες είναι οι ενέργειες στις οποίες προτίθεται να προβεί η ΔΕΗ ώστε να εφαρμοσθεί η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας και το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο και να επανέλθει το περιβάλλον στη φυσική του μορφή.
 - δ) Ποια είναι τα στοιχεία από τα οποία προκύπτει η ύπαρξη ρύπανσης ή μη του περιβάλλοντος της περιοχής από τις ανωτέρω δραστηριότητες.
- Στο υπ' αρ. πρωτ. 51171/24.3.99 έγγραφό της προς το ΣτΠ, η ΔΕΗ υποστηρίζει ότι: α) Η 805/96 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας είναι μεταγενέστερη της ημερομηνίας αποπεράτωσης των εργασιών διευθέτησης και μετά την έκδοσή της δεν προέβη σε καμία

ενέργεια, ενώ πριν την έναρξη του έργου διευθέτησης του χειμάρρου προηγήθηκε η σύμφωνη γνώμη των τεχνικών υπηρεσιών της Νομαρχίας Σάμου και του Γραφείου Υποδομών και Δικτύων της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ, β) Ο χειμάρρος, στην περιοχή που διευθετήθηκε, ήταν στο μεγαλύτερο μήκος του μια αβαθής πτύχωση του εδάφους με ακανόνιστη κοίτη, η οποία μεταβαλλόταν κάθε φορά που οι βροχοπτώσεις ήταν μεγαλύτερες και εντονότερες από ότι συνήθως, με αποτέλεσμα να πλημμυρίζει η κοιλάδα για αρκετές ημέρες μέχρι την πλήρη απορροή των όμβριων, γ) Το έργο διευθέτησης του χειμάρρου περιλαμβάνει μικρής έκτασης μεταβολές (70 m) εντός του χώρου της ΔΕΗ, χωρίς να τροποποιείται η θέση εκβολής του, γεγονός που τεκμηριώνει και την «απόφαση απαλλαγής» από την της προέγκριση χωροθέτησης και την έγκριση περιβαλλοντικών όρων του ΥΠΕΧΩΔΕ, δ) Η αδιάκοπη ηλεκτροδότηση του συμπλέγματος Σάμου – Φούρνων είναι για τη ΔΕΗ/ΔΠΝ θέμα πρωταρχικής σημασίας που επιβάλλεται από τη γεωγραφική θέση των νησιών και το αναπτυξιακό και οικονομικό όφελος όλων των κατοίκων των.

- Στο υπ' αρ. πρωτ. 1420/26.3.99 έγγραφο του προς το ΣτΠ, ο Νομάρχης Σάμου υποστηρίζει ότι: α) Η Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών (ΔΤΥ) Σάμου θεωρεί ότι η διευθέτηση του χειμάρρου ήταν απαραίτητη για την προστασία των εγκαταστάσεων από την ανεξέλεγκτη ροή των όμβριων υδάτων, η οποία είχε ως αποτέλεσμα κατά το παρελθόν να πλημμυρήσουν οι εγκαταστάσεις του εργοστασίου της ΔΕΗ. β) Λόγω της καθυστέρησης της κοινοποίησης της απάντησης του ΣτΕ, το έγγραφο τέθηκε στο αρχείο γιατί όπως προέκυψε, οι εργασίες διευθέτησης του χειμάρρου, των οποίων η εκτέλεση είχε ανασταλεί με την απόφαση αυτή, είχαν ήδη αποπερατωθεί προ ενός έτους και συγκεκριμένα στις 17.1.96, όπως προκύπτει από σχετικό έγγραφο που προσκομίζεται, γ) Με την οριστική απόφαση 4577/98 του ΣτΕ δεν διατάσσεται η επαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση. Λόγω του γεγονότος ότι οι εργασίες διευθέτησης είχαν ήδη ολοκληρωθεί, η ακύρωση της απόφασης της ΔΤΥ Σάμου που ενέκρινε την υποβληθείσα μελέτη για

τη διευθέτηση του χειμάρρου και την κατασκευή οχετού, ήταν αδύνατον να εκτελεσθεί στη πράξη. δ) Με την αρ. ΥΓ/1522/3.11.97 πράξη του Τμήματος Υγείας της Ν.Α. Σάμου εγκρίθηκε «μελέτη βασικού σχεδιασμού» επεξεργασίας διάθεσης υγρών αποβλήτων και μάλιστα εγκρίνεται η υπεδάφια διάθεση των αποβλήτων και όχι στη θάλασσα.

ε) Η απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων έχει προσβληθεί με αίτηση ακύρωσης ενώπιον του ΣτΕ.

- Στις 16-4-99 και 21-04-99, ο ΣτΠ απηύθυνε νέα έγγραφα στο Νομάρχη Σάμου και στο Διευθυντή Περιφέρειας Νήσων Δ.Ε.Η αντιστοίχως, ζητώντας τις τεκμηριωμένες απόψεις τους σχετικά με τις διαπιστώσεις του ΣτΠ. Επίσης παρέθεσε συγκεκριμένες απόψεις και ερωτήματα που προέκυψαν από τις σχετικές επιστολές της ΔΕΗ και του Νομάρχη. Συγκεκριμένα: α) Κατόπιν επικοινωνίας του ΣτΠ με το ΣτΕ διευκρινίστηκε ότι “δεν ήταν δυνατή η έκδοση απόφασης αναστολής εργασιών από το ΣτΕ, εάν αυτές είχαν ήδη ολοκληρωθεί”. Άλλωστε σε κάθε περίπτωση η ΔΕΗ και η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Σάμου (που γνώριζε ότι εκδικαζόταν η συγκεκριμένη υπόθεση) θα έπρεπε να είχαν ενημερώσει το ΣτΕ για το στάδιο εκτέλεσης των εργασιών. Συνεπώς κατά τον ΣτΠ δεν ευσταθεί η άποψη που διατυπώθηκε από τη Νομαρχία Σάμου ότι «...οι εργασίες διευθέτησης του χειμάρρου ... είχαν ήδη αποπερατωθεί ένα έτος πριν και συγκεκριμένα στις 17.1.96». β) ***Η εσωτερική αλληλογραφία της ΔΕΗ, την οποία επικαλείται η Νομαρχία Σάμου, δεν φαίνεται να αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο που να υποδεικνύει ότι είχαν αποπερατωθεί όλες οι σχετικά με τον χείμαρρο εργασίες. Δεν υπάρχει έγγραφο που να επιβεβαιώνει την εκτέλεση των συμβατικών υποχρεώσεων του εργολάβου, κατά την εξέλιξη των εργασιών. Συγκεκριμένα, και τα δύο έγγραφα που επικαλείται η Νομαρχία έχουν εκδοθεί (14.4.97 & 1.10.97) αρκετούς μήνες μετά από την έκδοση της απόφασης του ΣτΕ (16.12.96). Αντιθέτως, το μόνο που διαφαίνεται από το υπ. αριθ. 51385/14.4.97 έγγραφο της ΔΕΗ είναι ότι η «επένδυση» του χειμάρρου – οχετού ολοκληρώθηκε στις 17.1.96. Από αυτή την διατύπωση δεν προκύπτει βεβαίως ότι έχει ολοκληρωθεί και το***

σύνολο των εργασιών όπως π.χ η επίχωση του χειμάρρου. Όσον αφορά το δεύτερο έγγραφο αυτό απλά επιχειρεί να επιβεβαιώσει το πρώτο, δημιουργώντας κάποια ερωτηματικά σχετικά με την αποπεράτωση του συνόλου των εργασιών επί του γηπέδου του Α.Σ.Π. Σε κάθε περίπτωση, τα όποια αποδεικτικά ολοκλήρωσης των εργασιών διευθέτησης και επίχωσης του χειμάρρου θα έπρεπε να είχαν υποβληθεί στο ΣτΕ κατά την διάρκεια της εκδίκασης της αίτησης αναστολής και της υπόθεσης ώστε να αξιολογηθούν αρμοδίως. γ) Η ευθύνη για την εφαρμογή της απόφασης του ΣτΕ παραμένει στις δύο εμπλεκόμενες υπηρεσίες. Εξάλλου, πρέπει να διευκρινισθεί εάν επετράπη η οποιαδήποτε κατασκευή στη θέση που ήταν ο χειμάρρος μετά την έκδοση της απόφασης. δ) Από τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του ο ΣτΠ προκύπτει ότι, η διεύθυνση τεχνικών υπηρεσιών Σάμου ενέκρινε τη μελέτη διευθέτησης χειμάρρου που υπέβαλλε η ΔΕΗ στις 20.10.94, δηλαδή ένα χρόνο πριν από τη γνωμοδότηση του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. που απεστάλη στη Νομαρχία με το από 6.12.95 έγγραφό του. ε) Η έγκριση αυτή δεν έλαβε υπόψη το γεγονός ότι με βάση την ΚΥΑ 69269/90 για το συγκεκριμένο έργο χρειάζεται προέγκριση χωροθέτησης, ΜΠΕ και έγκριση περιβαλλοντικών όρων. **Η διευθέτηση του χειμάρρου ανήκει στην Α' κατηγορία, Ομάδα II παράγραφο 10.ε: σχέδια έργων υποδομής - Έργα διευθέτησης (canalization) και ρύθμισης της ροής υδάτων.** Η ίδια άποψη διατυπώνεται και στη σχετική απόφαση του ΣτΕ. στ) Έπρεπε να εφαρμοσθούν οι διατάξεις της ΚΥΑ 69269/90 από όλες τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες. Ας σημειωθεί ότι οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε έχουν ερμηνεύσει την ΚΥΑ διαφορετικά από το ΣτΕ. Συνεπώς, δεν είναι αιτιολογημένη η μη εφαρμογή τόσο της ανωτέρας ΚΥΑ, όσο και της προαναφερθείσας απόφασης του ΣτΕ.

- Η ΔΕΗ απάντησε στο ΣτΠ με το υπ' αρ. 51862/19.5.99 έγγραφό της όπου μεταξύ άλλων αναφερόταν ότι: α) Ο Α.Σ.Π. που άρχισε να λειτουργεί το 1970, βρίσκεται εντός έκτασης 67 στρεμμάτων και συνορεύει με λόφο ύψους 60 μέτρων περίπου, που τον χωρίζει από τον οικισμό της Κοινότητας Κοκκαρίου που απέχει περί τα 400 μέτρα.

β) Η εγκατάσταση του εν λόγω Α.Σ.Π. προβλέφθηκε και από το τοπικό ρυμοτομικό σχέδιο και είχε απαρεγκλίτως ακολουθήσει όλες τις τότε ισχύουσες διατάξεις για την προστασία του περιβάλλοντος. γ) Από τη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, η σύνταξη της οποίας ολοκληρώθηκε τον Ιανουάριο του 1994 προκύπτει ότι η ύπαρξη του υφισταμένου Α.Σ.Π. δεν δημιουργεί περιβαλλοντικά προβλήματα στον οικισμό, όσον αφορά την ποιότητα της ατμόσφαιρας, τη στάθμη του θορύβου και της ποιότητας της θάλασσας, ενώ δεν υφίσταται ουδεμία εκβολή των αποβλήτων του προς τη θάλασσα. δ) Η ΔΕΗ δεν κλήθηκε ούτε πληροφορήθηκε ώστε να συμμετάσχει στην εκδίκαση της αίτησης αναστολής εκτέλεσης επί της οποίας εκδόθηκε η 805/96 απόφαση του ΣτΕ. ε) Δεν πρόκειται για «διευθέτηση χειμάρρου» αλλά για αντιπλημμυρικές εργασίες. στ) Καμία προσβολή δεν δημιουργείται στο περιβάλλον από τον Α.Σ.Π., αλλά αντιθέτως με τη νέα υπό εγκατάσταση μονάδα, βελτιώνεται η υφισταμένη κατάσταση του περιβάλλοντος. ζ) Η Επιτροπή Αναστολών (ΕΑ) του ΣτΕ με την υπ. Αριθμ. 549/98, αποφάνθηκε ότι με την σχεδιαζόμενη επέκταση επιχειρείται εκσυγχρονισμός και δεν επέρχονται βλάβες στο περιβάλλον, ενώ η ΕΑ 154/99 έκρινε ότι «δοθέντος ότι τα υγρά απόβλητα του εν λόγω Σταθμού δεν διοχετεύονται στη θάλασσα, η ΣτΕ 4577/98 που ακύρωσε τη μελέτη διευθέτησης του ρέματος δεν ανατρέπει την εκτέλεση των έργων αναβάθμισης του Σταθμού. η) Η συμμόρφωση της Διοίκησης με τις ΕΑ 805/96 και ΣτΕ 4577/98 δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί δοθείσης της αδυναμίας καθορισμού «προτεραιάς κατάστασης» με την έννοια της μη καθορισμένης κοίτης χειμάρρου, αλλά και της ακανόνιστης ροής που μόνο σε περιπτώσεις πλημμυρών εδημιουργείτο. θ) Το θέμα της ακύρωσης της Μ.Π.Ε και των Περιβαλλοντικών Όρων εκδικάσθηκε ενώπιον της Ολομέλειας του ΣτΕ στις 30.4.1999 με εισήγηση απορριπτική της εν λόγω αίτησης ακύρωσης.

- Ο Νομάρχης Σάμου απάντησε στο με το υπ' αρ. πρωτ. Τ.Υ. 5250/15.9.99 έγγραφό του αφού μεσολάβησαν δύο επιστολές της υπηρεσίας (19.7.99 και 10.9.99). Συγκεκριμένα γνώρισε στο ΣτΠ ότι: α) Θα φροντίσει για την εφαρμογή της Μελέτης Περιβαλλοντικών

Επιπτώσεων που έχει εγκριθεί από το ΥΠΕΧΩΔΕ μέσα στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων και δυνατοτήτων του σαν φορέας Διοίκησης, β) Είναι ανέφικτη για νομικούς αλλά και τεχνικούς – ουσιαστικούς λόγους η επαναφορά του χειμάρρου στην αρχική του θέση. γ) Η Ν.Α. Σάμου στερείται υπηρεσιών περιβάλλοντος και ως εκ τούτου αδυνατεί να προβεί σε εκτιμήσεις τεχνικής φύσης για τη μόλυνση του περιβάλλοντος στην περιοχή, δ) Η Ν.Α. εμπλέκεται στο όλο έργο της ΔΕΗ μόνο σε ότι αφορά την έγκριση μελέτης διάθεσης λυμάτων του εργοστασίου στο έδαφος και όχι στη θάλασσα και ε) Σε ότι αφορά το κύριο έργο επέκτασης των εγκαταστάσεων της ΔΕΗ στο Κοκκάρι, αρμόδιοι φορείς είναι η ΔΕΗ και το ΥΠΕΧΩΔΕ πρωτίστως.

- Στις 02-11-99 ο ΣΤΠ απέστειλε έγγραφο στο ΥΠΕΧΩΔΕ ζητώντας τις αιτιολογημένες απόψεις του, σχετικά με τη γνωμοδότησή του για την μη κατάταξη της εν λόγω παρέμβασης στην Α' κατηγορία Ομάδα ΙΙ. Επίσης, ζητήθηκαν στοιχεία (όπως αναλύσεις δειγμάτων εδάφους, υπόγειου και επιφανειακού νερού κλπ) από τα οποία να προκύπτουν οι υφιστάμενες περιβαλλοντικές συνθήκες, καθώς και τα πιθανά μέτρα θεραπείας που πρέπει να ληφθούν.
- Στο υπ' αρ. πρωτ. 109207/24.11.99 έγγραφό της προς το ΣΤΠ, η Ειδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ υποστηρίζει ότι: α) Η «περιβαλλοντική απαλλαγή» που εδόθη από το γραφείο Έργων Υποδομών και Δικτύων της Διεύθυνσης Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού, αφορούσε σε μικρής έκτασης μεταβολή των υφισταμένων πτυχώσεων του εδάφους κατά μήκος 70 μέτρων εντός του χώρου της ΔΕΗ χωρίς να τροποποιείται η θέση εκβολής των όμβριων. β) Δεν υπήρχε σαφώς καθορισμένο υδρογραφικό δίκτυο στο εν λόγω τμήμα, επομένως δεν υπάρχει διευθέτηση ρέματος με τη στενή έννοια του όρου εφόσον δεν υπήρχε διαμορφωμένη κοίτη, γ) Σύμφωνα με την παρ. 1 των άρθρων 8 και 9 της ΚΥΑ 69269/5387/24.10.90 δεν απαιτείται η τήρηση της διαδικασίας προέγκρισης χωροθέτησης και έγκρισης περιβαλλοντικών όρων. (Σημειώνεται ότι δεν υπήρξε καμία αναφορά στο θέμα της ύπαρξης στοιχείων για τις υφιστάμενες περιβαλλοντικές συνθήκες στη περιοχή του Α.Σ.Π).

3. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

3.1 ΠΕΡΙ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΡΥΘΜΙΣΗΣ ΤΗΣ ΡΟΗΣ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ

Κατόπιν της ερώτησης που απηύθυνε ο ΣτΠ, η Εδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ ισχυρίζεται ότι η διευθέτηση του εν λόγω χειμάρρου «... ως έργο εξαιρετικά μικρής κλίμακας δεν επιφέρει ουσιαστικές διαφοροποιήσεις ως προς τις επιπτώσεις στο περιβάλλον και σύμφωνα με την παράγραφο 1 των άρθρων 8 και 9 της ΚΥΑ 69269/90 δεν απαιτείται η τήρηση της διαδικασίας της περ/κής αδειοδότησης...». Σύμφωνα όμως με την ΚΥΑ 69269/90, η διευθέτηση (canalization) και ρύθμιση της ροής των υδάτων ανήκει στην Α' Κατηγορία, Ομάδα ΙΙ παρα. 10, ε. Από αυτήν προκύπτει ευθέως ότι απαιτείται προέγκριση χωροθέτησης, Μ.Π.Ε καθώς και έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων για την οποιαδήποτε παρέμβαση στον εν λόγω χείμαρρο. ***Η άποψη που εκφράζεται από την Εδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ, δεν ευσταθεί διότι η σπουδαιότητα ενός χειμάρρου ή οικοσυστήματος δεν μπορεί να καθορισθεί από το μέγεθός του (πράγμα που δεν προβλέπεται από την ΚΥΑ) και μάλιστα χωρίς να έχει προηγηθεί εξειδικευμένη μελέτη.*** Εξάλλου, με τη συγκεκριμένη παρέμβαση επίχωσης και διευθέτησης του χειμάρρου, σύμφωνα με την ΚΥΑ 69269/90, «...επήλθαν ουσιαστικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με τις επιπτώσεις του έργου προς το περιβάλλον...» πράγμα που επιτάσσει την διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης που προβλέπεται από την εν λόγω ΚΥΑ, και ειδικότερα από τα άρθρα 8 και 9 παράγραφο 1.

3.2 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (Νόμος 1650/86, ΟΔΗΓΙΑ 90/313 ΕΟΚ, ΚΥΑ 77921/1440/1995)

Η άρνηση ή αδυναμία της Διοίκησης να παράσχει στο Συνήγορο του Πολίτη συγκεκριμένα στοιχεία για την τεκμηρίωση ή μη ρύπανσης στον εν λόγω Α.Σ.Π, προσκρούει:

α) Στις διατάξεις του ιδρυτικού νόμου του Συνηγόρου του Πολίτη (Ν. 2477/97) και συγκεκριμένα στην παρ. 5 του άρθρου 4 σύμφωνα με την οποία «Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να ζητά από τις δημόσιες υπηρεσίες κάθε πληροφορία, έγγραφο ή άλλο αποδεικτικό στοιχείο για την υπόθεση, να εξετάζει πρόσωπα, να ενεργεί αυτοψία και να παραγγέλλει

πραγματογνωμοσύνη. Κατά την εξέταση εγγράφων και άλλων αποδεικτικών στοιχείων, που βρίσκονται στη διάθεση δημοσίων υπηρεσιών, δεν μπορεί να αντιταχθεί ο χαρακτηρισμός τους ως απόρρητο, εκτός εάν αφορούν την εθνική άμυνα, την κρατική ασφάλεια και τις διεθνείς σχέσεις της χώρας. **Όλες οι δημόσιες υπηρεσίες οφείλουν να διευκολύνουν με κάθε τρόπο την έρευνα**». Επομένως, εφόσον υπάρχουν στοιχεία για την κατάσταση του περιβάλλοντος αυτά θα έπρεπε να είχαν γνωστοποιηθεί στο ΣΤΠ, στην περίπτωση δε που τέτοια στοιχεία δεν υπάρχουν, θα έπρεπε είτε να συλλεχθούν από τους αρμόδιους επιστημονικούς φορείς, είτε να υποχρεωθεί η ΔΕΗ να πραγματοποιήσει τις σχετικές μελέτες, σύμφωνα με την αρχή ο «ρυπαίνων πληρώνει».

β) Στο νόμο 1650/1986 (άρθρο 26 παρα. 4) που προβλέπει την υποχρέωση των αρμόδιων αρχών να δημοσιεύουν κατά περιόδους πληροφορίες και στοιχεία σχετικά με τους ελέγχους που διενεργούν και τις κυρώσεις που επιβάλλουν. Η μη κοινοποίηση τέτοιου είδους στοιχείων στο ΣΤΠ στοιχειοθετεί σχετική παράλειψη των αρμόδιων υπηρεσιών.

γ) Στις διατάξεις της ΚΥΑ 77921/1440/14.9.95 «Ελεύθερη πρόσβαση του κοινού στις δημόσιες αρχές για πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον». Η εν λόγω ΚΥΑ, εκδόθηκε σε συμμόρφωση με την οδηγία 90/313/ΕΟΚ, και καθορίζει τους βασικούς όρους και προϋποθέσεις ώστε να εξασφαλίζεται η ελεύθερη πρόσβαση του κοινού σε πληροφορίες για το περιβάλλον που διαθέτουν οι δημόσιες αρχές, καθώς επίσης και η ελεύθερη διάδοση των πληροφοριών αυτών για την αποτελεσματικότερη προστασία του περιβάλλοντος. Στο πλαίσιο της παροχής γενικής πληροφόρησης στο κοινό, το άρθρο 6 της υπουργικής απόφασης προβλέπει ιδιαίτερη υποχρέωση των δημοσίων αρχών που είναι αρμόδιες, για την υιοθέτηση και την εφαρμογή νομοθετικών και διοικητικών μέτρων, για την κατάρτιση προγραμμάτων προστασίας του περιβάλλοντος, καθώς και για τη δημοσίευση ενημερωτικών εκθέσεων για την κατάσταση του περιβάλλοντος σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

δ) Στη μη τήρηση των διαδικασιών δημοσιοποίησης της Μ.Π.Ε, σύμφωνα με την Απόφαση 75308/5512/90 περί καθορισμού «τρόπου

ενημέρωσης των πολιτών και φορέων εκπροσώπησής τους για το περιεχόμενο της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων...». ***Η παρατυπία αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι δεν τοποθετήθηκε η εν λόγω δραστηριότητα στη Α' Κατηγορία, Ομάδα II παρα. 10, ε.***

3.3 ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Ο ΣτΠ ζήτησε από την Νομαρχία στοιχεία (όπως αναλύσεις δειγμάτων εδάφους, υπόγειου και επιφανειακού νερού κλπ) από τα οποία προκύπτουν οι υφιστάμενες περιβαλλοντικές συνθήκες και τα μέτρα θεραπείας που πρέπει να ληφθούν. Τέτοιου είδους στοιχεία δεν έχουν κοινοποιηθεί στο ΣτΠ μέχρι την ημερομηνία έκδοσης του Πορίσματος. Κατά τον ΣτΠ, η απουσία στοιχείων εκτίμησης των περιβαλλοντικών συνθηκών (χημικές αναλύσεις δειγμάτων επιφανειακών και υπόγειων νερών και εδαφών) καθιστά επιτακτική την παρέμβαση του Κλιμακίου Ελέγχου Ποιότητας του Περιβάλλοντος (Κ.Ε.Π.ΠΕ), αποτελούμενο από προσωπικό της Νομαρχίας (Νόμος 1650/86). Ο ανωτέρω φορέας είναι αρμόδιος να καθορίσει τις εργασίες, οι οποίες πρέπει να πραγματοποιηθούν για να εκτιμηθεί η ύπαρξη ή μη, της ρύπανσης στην ευρύτερη περιοχή των εγκαταστάσεων και η εφαρμογή των μέτρων θεραπείας (απορρύπανσης). Η παρέμβαση του Κ.Ε.Π.ΠΕ και η επιβολή των αποφάσεων αυτού, αφορά τη λειτουργία των εγκαταστάσεων για το μεγάλο χρονικό διάστημα κατά το οποίο δεν υπήρχε άδεια διαχείρισης των αποβλήτων.

Από τη διερεύνηση προέκυψε επίσης ότι δεν υπάρχει συστηματική παρακολούθηση και έλεγχος (monitoring) για την προστασία του περιβάλλοντος της περιοχής (όπως αυτή ορίζεται από το Ν. 1650/86 και τις σχετικές διατάξεις των ΚΥΑ, Π.Δ και Κοινοτικών οδηγιών). Η Νομαρχία και οι αρμόδιες υπηρεσίες της (π.χ Κ.Ε.Π.ΠΕ) είναι υπεύθυνες για την παρακολούθηση και εφαρμογή της νομοθεσίας σχετικά με την πιθανή ρύπανση του εδάφους, των υπόγειων νερών, του θαλάσσιου περιβάλλοντος, καθώς και της χλωρίδας και πανίδας της περιοχής λειτουργίας του Α.Σ.Π Σάμου. Ο συνεχής και προληπτικός έλεγχος είναι απαραίτητος, διότι αφενός δίνει τη δυνατότητα άμεσης παρέμβασης για την αποτροπή εκτεταμένης

ρύπανσης και αφετέρου συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη μακροχρόνια θεραπεία, σε περίπτωση που διαπιστωθεί η ρύπανση του.

Τέλος, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ο Ν. 1650/86 επιτάσσει α) την προστασία του εδάφους, των επιφανειακών και υπόγειων νερών θεωρούμενων ως οικοσυστημάτων, την προστασία της ατμόσφαιρας, καθώς και την προστασία και **διατήρηση της φύσης και του τοπίου περιοχών με βιολογική, οικολογική, αισθητική ή γεωμορφολογική αξία**, και β) την αξιοποίηση της «καλύτερης διαθέσιμης και οικονομικά εφικτής τεχνολογίας» (βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές) για την προστασία του περιβάλλοντος.

4. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Κατά το ισχύον σύνταγμα οι αποφάσεις του ΣτΕ είναι υποχρεωτικές για τη διοίκηση. Συγκεκριμένα στο άρθρο 95 παρ. 5 του Συντάγματος ορίζεται ότι : **“ Η διοίκηση έχει υποχρέωση να συμμορφώνεται με τις ακυρωτικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας. Η παράβαση της υποχρέωσης αυτής δημιουργεί ευθύνη για κάθε υπαίτιο όργανο, όπως ο νόμος ορίζει”**. Από την ανωτέρω διάταξη συνάγεται ότι η παράλειψη συμμόρφωσης δημιουργεί αστική ευθύνη σε βάρος του δημόσιου νομικού προσώπου ή του αρμόδιου οργάνου, που κρίνεται υπαίτιος της παράβασης κατά τη δικαστική απόφαση. Δεν αποκλείεται δε να στοιχειοθετείται ποινική και πειθαρχική ευθύνη των υπαιτίων.

4.1 Απόφαση του ΣτΕ σχετικά με τη διευθέτηση του εν λόγω χειμάρρου

Στην υπ. αριθ. **4577/1998** απόφαση του ΣτΕ, που εξετάζει την υπόθεση του χειμάρρου, αναφέρεται ότι “...το άρθρο 24 του Συντάγματος επιβάλλει στο κράτος την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, ουσιώδες στοιχείον του οποίου αποτελούν τα υπό διάφορους ονομασίας ‘ρεύματα’, ήτοι αι πτυχώσεις της επιφάνειας της γης δια των οποίων συντελείται κυρίως η προς την θάλασσα απορροή των πλεοναζόντων υδάτων της ξηράς και τα οποία αποτελούν άμα φυσικούς αεραγωγούς και οικοσυστήματα (μετά της χλωρίδος και πανίδος των) με ιδιαίτερον μικροκλίμα, συμβάλλοντα πολλαπλώς εις την ισοροπίαν του περιβάλλοντος. Περαιτέρω ο ν. 1650/1986 ...εξειδικεύων την ανωτέρω συνταγματικήν επιταγήν, έλαβε ειδικήν

πρόνοιαν διά την προστασίαν του εδάφους και των χρήσεών του ως και δια την προστασίαν των επιφανειακών και υπογείων υδάτων ως φυσικών πόρων και οικοσυστημάτων... **Επί τη βάσει του άρθρου 3 του νόμου τούτου εκδοθείσα υπ' αριθ. 69269/5387/90 κοινή υπουργική απόφαση κατέταξε εις την ομάδα II της πρώτης κατηγορίας έργων και δραστηριοτήτων μεταξύ άλλων και τα έργα διευθέτησης (canalization) και ρυθμίσεως της ροής των υδάτων”.**

Το ΣΤΕ, λοιπόν, στο πλαίσιο του ελέγχου της νομιμότητας των πράξεων της Διοίκησης, ακυρώνει την υπ' αριθ. 2306/20.10.94 απόφαση της Διευθύνσεως Τεχνικών Υπηρεσιών της Νομαρχίας Σάμου και την υπ' αριθ. 263/8.1.1996 απόφαση του Γενικού Γραμματέως του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., κρίνοντας ότι το συγκεκριμένο έργο χρειάζεται προέγκριση χωροθέτησης και ΜΠΕ. Εφόσον λοιπόν ακυρώνει την άδεια διευθέτησης του χειμάρρου, οι υλικές ενέργειες που έπονται αυτής, δηλαδή η επίχωση και η διευθέτηση του χειμάρρου στερούνται κάθε νομικού ερείσματος. Παράλληλα, από το γεγονός ότι είχε εκδοθεί απόφαση αναστολής, προκύπτει ότι ο χειμάρρος δεν θα έπρεπε να είχε επιχωθεί και παρέμενε στην φυσική του μορφή. Επομένως, δεν τίθεται κανένα θέμα «διαταγής» από το ΣΤΕ για «...επιαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση...». Η απόφαση του ΣΤΕ είναι σαφής και πρέπει να εφαρμοσθεί κατά γράμμα από την διοίκηση. Η δε εκτέλεσή της οφείλει να γίνει κατά τρόπο ώστε να εξασφαλισθεί η φυσική μορφή του περιβάλλοντος και, εν προκειμένω, του χειμάρρου και να μην γίνει δεκτή η λογική των **«τετελεσμένων γεγονότων».**

Σημειωτέον ότι το ΣΤΕ είχε απορρίψει την παρέμβαση της ΔΕΗ, γεγονός από το οποίο συνάγεται ότι η ΔΕΗ τελούσε σε γνώση τόσο της απόφασης αναστολής όσο και της απόφασης ακύρωσης των επίμαχων αποφάσεων. Όσον αφορά δε την άποψη των υπηρεσιών, ότι οι εργασίες διευθέτησης είχαν ολοκληρωθεί πριν από την έκδοση των αποφάσεων του ΣΤΕ, ο ΣΤΠ εκτιμά ότι *τα όποια αποδεικτικά ολοκλήρωσης των εργασιών διευθέτησης και επίχωσης του χειμάρρου έπρεπε, εφόσον υπήρχαν στη διάθεση των υπηρεσιών, να είχαν υποβληθεί στο ΣΤΕ κατά την διάρκεια της εκδίκασης της αίτησης αναστολής και την εκδίκαση της υπόθεσης, ώστε να αξιολογηθούν.*

4.2 Υποχρέωση της διοίκησης για τη φιλικότερη προς το περιβάλλον επίλυση του θέματος

Στο πλαίσιο της νομολογίας του ΣΤΕ διατυπώνεται η αρχή της αναζήτησης της *προσφορότερης για το περιβάλλον τεχνικής λύσης* («βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές»), της αναζήτησης δηλαδή της τεχνολογίας η οποία θα είναι περισσότερο φυσική προς το περιβάλλον (ΣΤΕ 1035, 1038, 1040/93).

Εν προκειμένω στοιχειοθετείται η υποχρέωση των αρμοδίων υπηρεσιών να εξεύρουν εκείνη την τεχνική λύση για τη «διευθέτηση» του χειμάρρου, η οποία θα επιφέρει και τις λιγότερο δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον. Αυτή η λύση όμως δεν δύναται να προκύψει παρά μόνο με την εκπόνηση εξειδικευμένων μελετών που θα περιλαμβάνουν εναλλακτικές τεχνικές προτάσεις και τις πιθανές επιπτώσεις τους στο περιβάλλον. Οι μελέτες αυτές θα μπορούσαν να είχαν εκπονηθεί και στο πλαίσιο της προέγκρισης χωροθέτησης και της εκπόνησης της ΜΠΕ που προβλέπονται από τον 1650/86 και τη ΚΥΑ 69269/90. Κατά την έγκριση μάλιστα των περιβαλλοντικών όρων θα ήταν χρήσιμο να τεθούν και πρόσθετοι όροι με σκοπό τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας.

4.3 Παράλειψη της διοίκησης να λάβει τα αναγκαία μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος

Η ΕΑ 154/1999 έκρινε ότι «...η ΣΤΕ 4577/1998 που ακύρωσε την μελέτη διευθέτησης του ρηθέντος «ρεύματος» δεν ανατρέπει την εκτέλεση των έργων αναβάθμισης του Σταθμού». Η απόφαση αυτή της Επιτροπής Αναστολών, που εκδόθηκε κατόπιν της απόφασης που ακύρωνε την έγκριση της διευθέτησης του χειμάρρου, δεν προσφέρει τη νομική βάση των ενεργειών εκείνων που είχαν σαν αποτέλεσμα την άνευ νομικού ερείσματος επίχωση και διευθέτηση του χειμάρρου. **Αντιθέτως, υποδεικνύει ότι η διοίκηση όφειλε να εξεύρει και να διερευνήσει τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές, με σκοπό την ταυτόχρονη προστασία του χειμάρρου και την εκτέλεση των έργων αναβάθμισης του ΑΣΠ με όσο το δυνατόν μικρότερες δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον.**

Σε ανάλογη περίπτωση λειτουργίας ΑΣΠ, η υπ. αριθ. 1439/98 απόφαση του ΣΤΕ έκρινε ότι πληρούνται οι όροι για «τη συντέλεση της παραλείψεως» από τη διοίκηση, όταν αντί να λαμβάνονται τα «προσήκοντα

μέτρα» προστασίας του περιβάλλοντος μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα (τρεις μήνες), γίνεται αόριστη επίκληση μελλοντικών διαρρυθμίσεων και βελτιώσεων. Στη ανωτέρω δε απόφαση, λαμβάνεται υπόψη και το γεγονός ότι η αξίωση των προσφευγόντων περιελάμβανε τη λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση ειδικώς των ρύπων και όχι των εν γένει χωροταξικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων από τη λειτουργία του Σταθμού.

Με βάση τα ανωτέρω δεδομένα, στοιχειοθετείται ευθέως ευθύνη της Νομαρχίας, η οποία δεν προέβη σε συγκεκριμένες ενέργειες και υποδείξεις προς τη ΔΕΗ για τον πραγματικό έλεγχο των περιβαλλοντικών συνθηκών και τον τρόπο θεραπείας των ενδεχόμενων προβλημάτων. ***Πρόσθετο στοιχείο από το οποίο προκύπτει η παράλειψη της διοίκησης, είναι και το γεγονός ότι ενώ από το ΣΤΠ, τέθηκε το ζήτημα της αντιμετώπισης των ρύπων που επηρεάζουν το περιβάλλον, δεν έχει γίνει καμία ενέργεια από πλευράς της διοίκησης μέχρι σήμερα.***

5. ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΧΕΙΜΑΡΡΩΝ

Η ΔΕΗ και η Νομαρχία Σάμου θεωρούν, σχετικά με το επίμαχο έργο, ότι «...δεν πρόκειται για διευθέτηση χειμάρρου, αλλά για αντιπλημμυρικές εργασίες...πρόκειται για νερά βροχοπτώσεων που ουδέποτε δημιούργησαν κοίτη χειμάρρου και ακανόνιστα ρέουν όταν δημιουργούνται πλημμύρες». Η ΔΕΗ μάλιστα ισχυρίζεται ότι «...ουδεμία κατασκευή υπάρχει που να εμποδίζει τη ροή νερών πλημμύρας». Με την αιτιολογία αυτή έχει τεκμηριωθεί και υποστηρίζεται η αναγκαιότητα επίχωσης και διευθέτησης του χειμάρρου. Στην άδεια όμως που εξέδωσε η Πολεοδομία Σάμου, για την επέκταση του ΑΣΠ, υπάρχει τοπογραφικό σκαρίφημα, στο οποίο εμφανίζεται η παλαιά θέση του χειμάρρου με την ένδειξη «υπάρχων χείμαρρος» και η νέα θέση με την ένδειξη «εκτροπή χειμάρρου». Επίσης, σε κάποια έγγραφα της εσωτερικής αλληλογραφίας της ΔΕΗ αναφέρονται εργασίες κατασκευής οχετού και διευθέτησης της κοίτης του χειμάρρου. Συνεπώς είναι τα ίδια τα στοιχεία της ΔΕΗ και της Νομαρχίας που διαψεύδουν τους παραπάνω ισχυρισμούς.

Περαιτέρω, πρέπει να σημειωθεί ότι αποτελεί φυσικό και αναπόσπαστο μέρος της ισορροπίας του περιβάλλοντος, το ενδεχόμενο υπερχείλισης του χειμάρρου στην εφαιπτόμενη με αυτόν περιοχή (πλημμυρική περιοχή του

χειμάρρου), σε περιπτώσεις μεγάλου φόρτου υδάτων. Το ενδεχόμενο αυτό θα έπρεπε να είχε ληφθεί υπόψη κατά το χρόνο της επιλογής του συγκεκριμένου χώρου για την κατασκευή του Α.Σ.Π. και να ληφθούν μέτρα προστασίας που δεν διαταράσσουν ή υποβαθμίζουν το περιβάλλον.

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμη η παράθεση ορισμένων στοιχείων από τα οποία τεκμηριώνεται η σπουδαιότητα των χειμάρρων στην διατήρηση της ισορροπίας του φυσικού οικοσυστήματος.

Ο εν λόγω χείμαρρος έχει γενική διεύθυνση ροής από νοτιοδυτικά προς βόρειο-ανατολικά, διασχίζοντας τους νεογενείς σχηματισμούς του βορειοανατολικού τμήματος του νησιού. Αυτοί οι σχηματισμοί ανεξαρτήτως της σύστασής τους θεωρούνται ευδιάβρωτοι. Αν μάλιστα ληφθεί υπόψη και η εποχιακή χειμαρρώδης ροή, η στερεοπαροχή του χειμάρρου αναμένεται να είναι σημαντική σε περιόδους έντονων βροχοπτώσεων και καταιγίδων. Ανάλογη αναμένεται και η υδατοπαροχή του στις αντίστοιχες περιόδους.

Στην περιοχή των εκβολών του μπορούν να δημιουργηθούν κάποιες γεωμορφές που έχουν ιδιαίτερη περιβαλλοντική σημασία στην παράκτια ζώνη (αυξημένη βιοποικιλότητα, πλούσια ιχθυοπανίδα κ.α.). Οι περιοχές αυτές των εκβολών δεν παρουσιάζουν πάντα σταθερή κοίτη και στόμιο εκφόρτισης, αλλά μπορούν να μεταβάλλονται εποχιακά προκαλώντας στις περιοχές αυτές πλημμυρισμένες εκτάσεις. Η εποχιακή και ανεμπόδιστη παρουσία γλυκού νερού είναι όμως απαραίτητη για την ανάπτυξη της χλωρίδας και της πανίδας του εκβολικού «χειμαρρικού οικοσυστήματος». Παράλληλα, η στερεοπαροχή του χειμάρρου συμβάλλει αποφασιστικά στη διατήρηση της σταθερότητας της ακτογραμμής από τις θαλάσσιες διεργασίες (διάβρωση, ανύψωση θαλάσσιας στάθμης).

Η πραγματοποιηθείσα εκτροπή του χειμάρρου μπορεί να προκαλέσει:

- Μείωση της εποχιακής στερεοπαροχής, με άμεσο αποτέλεσμα την αύξηση του βαθμού διάβρωσης της ακτής στην περιοχή των εκβολών (προέλαση της θάλασσας που πιθανά συνεπάγεται αναγκαιότητα για περαιτέρω επεμβάσεις στο περιβάλλον με πρόσθετα τεχνικά έργα).
- Ταχεία εκφόρτιση των εποχιακών νερών με αποτέλεσμα τη μείωση της κατείσδυσης του γλυκού νερού στους παράκτιους υδροφόρους ορίζοντες

και με πιθανή υφαλμύρωσή τους σε περίπτωση που συνοδεύεται και από υπερβολικές αντλήσεις.

- Μείωση των εκτάσεων που πλημμυρίζουν εποχιακά και δημιουργούν φυσικό υγρότοπο με ανάλογη οικολογική σημασία.
- Αλάτωση των εδαφών λόγω της τεχνητής αποστράγγισης.

Τέλος, επισημαίνεται ότι η εκβολική περιοχή δεν αποτελεί το κατάλληλο έδαφος για θεμελίωση κτιριακών εγκαταστάσεων και δεξαμενών (χαλαρά υλικά, ποταμοχειμάρριες αποθέσεις) ιδιαίτερα μάλιστα όταν στη συγκεκριμένη περιοχή πιθανολογείται η παρουσία ρηγμάτων.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η έρευνα του ΣτΠ κατέληξε στη διαπίστωση των παρακάτω πράξεων κακοδιοίκησης:

1. Έκδοση της υπ' αριθμ. 2306/20-10-94 απόφασης της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών της Νομαρχίας Σάμου, με την οποία εγκρίθηκε η μελέτη διευθέτησης του χειμάρρου που υπέβαλε η ΔΕΗ, χωρίς α) να έχει τηρηθεί η διαδικασία προέγκρισης χωροθέτησης, β) να έχει υποβληθεί ΜΠΕ και γ) να έχουν εγκριθεί Περιβαλλοντικοί Όροι. Η έκδοση μάλιστα της άδειας προηγήθηκε του σχετικού εγγράφου του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε, στο οποίο διατυπώθηκε η άποψη ότι δεν επιβάλλεται η τήρηση των προβλεπόμενων από το νόμο (1650/86, ΚΥΑ 69269/90) διαδικασιών.
2. Μη εφαρμογή του νόμου 1650/86 και της ΚΥΑ 69269/90, από τις υπηρεσίες του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Με το υπ' αριθ. 91216/6/12/95 έγγραφό τους συνέβαλαν στην πλημμελή εφαρμογή των σχετικών διατάξεων. Αξιοσημείωτο είναι ότι επέμειναν στην ερμηνεία των ανωτέρω διατάξεων ακόμη και κατόπιν της σχετικής απόφαση του ΣτΕ που δικαίωσε τους προσφεύγοντες. Η ερμηνεία αυτή του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε μολονότι "διευκολύνει" την ταχύτερη λήψη των αποφάσεων και την πραγματοποίηση των έργων, δεν διαθέτει κανένα αξιόπιστο νομικό έρεισμα.

3. Μη εφαρμογή του ανωτέρω παρατιθέμενου νομικού πλαισίου που είχε ως αποτέλεσμα τη μη τήρηση των διαδικασιών εκπόνησης και δημοσιοποίησης των σχετικών μελετών.
4. Μη συμμόρφωση των Υπηρεσιών της Νομαρχίας Σάμου και της ΔΕΗ με την υπ' αριθμ. 805/96 απόφαση της Επιτροπής Αναστολών του ΣΤΕ, που ανέστειλε την εκτέλεση της υπ' αριθμ. 2306/20-10-94 απόφασης της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών της Νομαρχίας Σάμου (ΔΤΥΝΣ) , με την οποία εγκρίθηκε η μελέτη διευθέτησης του χειμάρρου που υπέβαλλε η ΔΕΗ.
5. Μη συμμόρφωση των ανωτέρω υπηρεσιών με την υπ' αριθμ. 4577/98 απόφαση του ΣΤΕ, που ακύρωσε την ανωτέρω απόφαση της ΔΤΥΝΣ και την υπ' αριθμ. 263/8-1-96 απόφαση του Γενικού Γραμματέως του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε, με την οποία απορρίφθηκε η προσφυγή της κοινότητας Κοκκαρίου κατά της απόφασης της πολεοδομίας.
6. Λειτουργία του Α.Σ.Π για μεγάλο χρονικό διάστημα χωρίς να διαθέτει νόμιμη άδεια ιδρύσεως, λειτουργίας, διαθέσεως αποβλήτων και χωρίς να έχουν ληφθεί τα αναγκαία μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος κλπ. Σημειώνεται ότι οι δραστηριότητες επί των εγκαταστάσεων ήταν και είναι τέτοιες που συνεπάγονται δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον.
7. Παράλειψη οφειλομένων ενεργειών από τη Νομαρχία Σάμου, επειδή αφενός δεν κινητοποιήθηκε το Κ.Ε.Π.ΠΕ, και αφετέρου δεν ελέγχθηκε η ΔΕΗ για τη λήψη μέτρων διερεύνησης της ρύπανσης στην περιοχή του ΑΣΠ.
8. Αδυναμία των υπηρεσιών της Νομαρχίας να παράσχουν στο ΣΤΠ τα στοιχεία που ζητήθηκαν κατά τη διάρκεια της διερεύνησης.
9. Παράλειψη επιβολής συστηματικής παρακολούθησης και έλεγχου (monitoring) για την προστασία του περιβάλλοντος (όπως αυτή ορίζεται από το Ν. 1650/86 και τις σχετικές ΚΥΑ, Π.Δ και Κοινοτικές Οδηγίες). Το γεγονός αυτό σε συνάρτηση με την ελλιπή περιβαλλοντική πληροφόρηση (απουσία δεδομένων) στην περιοχή του σταθμού, αποτελούν τροχοπέδη για την τήρηση των διαδικασιών προστασίας του περιβάλλοντος. Εξάλλου, η διοίκηση όφειλε να αναζητήσει τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές με σκοπό την προστασία του

περιβάλλοντος και την τήρηση των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης. Τέλος, η μη εφαρμογή των αποφάσεων του ΣΤΕ ενθάρρυνε την πρακτική των «τετελεσμένων γεγονότων», δημιουργώντας σοβαρά, ανεπανόρθωτα και «μη αναστρέψιμα περιβαλλοντικά» προβλήματα.

Η διαμεσολαβητική αποστολή του Συνηγόρου του Πολίτη συνίσταται στην επισήμανση των παραπάνω προβλημάτων έτσι ώστε να προκαλέσει μία νέα διερεύνηση της υπόθεσης από τους αρμόδιους φορείς με σκοπό την τήρηση της αρχής της νομιμότητας, την εξασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος και των ευαίσθητων οικοσυστημάτων με τη χρήση των βέλτιστων τεχνικών, την ορθή τήρηση των προβλεπόμενων διαδικαστικών σταδίων, την εξασφάλιση των ευνοϊκότερων προϋποθέσεων για την κοινωνική αποδοχή της θέσης ΑΣΠ, όπως αυτή θα πρέπει να προκύψει μετά από νέο σχεδιασμό, που πρέπει καταρτισθεί με πρωτοβουλία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της ΔΕΗ.

Επίσης, πρέπει να επισημανθεί ότι η παρακολούθηση και τήρηση των όρων προστασίας του περιβάλλοντος είναι δραστηριότητες που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της Ν. Α. Η Νομαρχία Σάμου από την πλευρά της επισημαίνει την απουσία επαρκώς εξειδικευμένου και αριθμητικά ικανού προσωπικού, καθώς την έλλειψη των οικονομικών πόρων για τη τήρηση των εν λόγω υποχρεώσεων. Το θέμα αυτό πρέπει να επιλυθεί σε συνεργασία με την κεντρική διοίκηση ώστε να εξασφαλισθούν τα κονδύλια για τη στελέχωση των νομαρχιών με εξειδικευμένο προσωπικό και την εγκατάσταση κατάλληλου υλικοτεχνικού εξοπλισμού.

Τα φαινόμενα κακοδιοίκησης που διέγινε ο ΣΤΠ καθώς και η διαιώνισή τους οφείλονται σε σημαντικό βαθμό στο γεγονός ότι οι αρμόδιες υπηρεσίες είτε αντιμετώπισαν με χαρακτηριστική βραδύτητα τα διαπιστωμένα και με δικαστικές αποφάσεις προβλήματα, είτε αρνήθηκαν, και συνεχίζουν να αρνούνται, να δώσουν συγκεκριμένες και βιώσιμες λύσεις λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των πραγματικών και νομικών δεδομένων. Η μελέτη της εξεταζόμενης αναφοράς επιβεβαιώνει έτσι τις γενικότερες διαπιστώσεις που καταγράφονται στην ετήσια έκθεση του ΣΤΠ σχετικά με τη δραστηριότητα του κύκλου “Ποιότητα Ζωής” καταδεικνύοντας “... **την αδράνεια, την ανοχή και σε αρκετές περιπτώσεις τη συνέργεια της Διοίκησης, που νομιμοποιεί**

έναν ατέρμονα κύκλο αυθαιρεσίας και η οποία στηρίζεται σε παγιωμένες πρακτικές που υποβοηθούνται από την έλλειψη σχεδιασμού, αποφασιστικότητας και πληροφόρησης”.

7.0 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Στην περιοχή του ΑΣΠ Σάμου έχει επιχωθεί και διευθετηθεί ο χείμαρρος με την αδράνεια και ανοχή της διοίκησης. Σύμφωνα με τον ιδρυτικό νόμο του ΣΤΠ (Νόμος 2477/1997 άρθρο 4 παρ. 6) «...μετά το πέρας της έρευνας ο Συνήγορος του Πολίτη συντάσσει πόρισμα το οποίο γνωστοποιεί στον καθ' ύλην αρμόδιο υπουργό και τις αρμόδιες υπηρεσίες διαμεσολαβεί δε με κάθε πρόσφορο τρόπο για την επίλυση του προβλήματος του πολίτη. Ο Συνήγορος του Πολίτη στις προτάσεις του προς τις υπηρεσίες μπορεί να θέτει προθεσμία, μέσα στην οποία οφείλουν να τον ενημερώνουν σχετικά με την εφαρμογή των προτάσεων του ή για τους λόγους που δεν επιτρέπουν την αποδοχή τους. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να δημοσιοποιήσει τη μη αποδοχή των προτάσεών του, εφόσον κρίνει ότι δεν αιτιολογείται επαρκώς.....».

Με βάση λοιπόν τα όσα έχουν αναφερθεί στο εν λόγω Πόρισμα ο ΣΤΠ, στο πλαίσιο της διαμεσολαβητικής του αποστολής (παρ. 6, άρθρο 4 και παρ. 5, άρθρο 3, Ν. 2477/97 “Συνήγορος του Πολίτη και ΣΕΕΔΔ”), προτείνει τα ακόλουθα μέτρα για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων που δημιουργήθηκαν από τα διαπιστωμένα φαινόμενα κακοδιοίκησης:

- 1. Άμεση παρέμβαση του Κ.Ε.Π.ΠΕ προκειμένου να καθορισθούν, με βάση την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», οι εργασίες που πρέπει να πραγματοποιηθούν από τη ΔΕΗ για να εκτιμηθεί η ρύπανση στην ευρύτερη περιοχή των εγκαταστάσεων του ΑΣΠ.**
- 2. Σε περίπτωση διαπίστωσης ρύπανσης θα πρέπει να προταθούν και να υλοποιηθούν συγκεκριμένα μέτρα θεραπείας (απορύπανσης). Η παρέμβαση του Κ.Ε.Π.ΠΕ και η επιβολή των αποφάσεων αυτού δεν πρέπει να καθυστερήσει περαιτέρω και δεν πρέπει να σχετίζεται με την εφαρμογή της Μελέτης**

Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) και των Περιβαλλοντικών Όρων.

3. Να προκηρυχθούν και ανατεθούν οι σχετικές μελέτες και να κινηθούν οι νόμιμες διαδικασίες ώστε να επανέλθει το περιβάλλον στην αρχική του μορφή σύμφωνα με την απόφαση του ΣτΕ.
4. Να διερευνηθεί για ποιο λόγο δεν εφαρμόστηκαν οι αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας και συνεχίσθηκαν οι εργασίες εκτροπής και επίχωσης του χειμάρρου.

Οι υπηρεσίες στις οποίες κοινοποιείται το παρόν πόρισμα παρακαλούνται, σύμφωνα με τον ιδρυτικό νόμο του ΣτΠ, να ενημερώσουν τον ΣτΠ, εντός δύο (2) μηνών, σχετικά με την εφαρμογή των προτάσεων του που περιγράφονται ανωτέρω ή για τους λόγους που δεν επιτρέπουν την αποδοχή τους.

ΚΥΚΛΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ
ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ: Ι. ΜΙΧΑΗΛ

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ: Κωνσταντίνος Αντωνιάδης
Αποστόλης Παπατόλιας

ΒΟΗΘΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑΣ: Μαρία Ψαλτάκη

ΑΘΗΝΑ, 05.05.2000